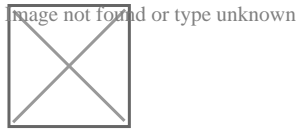

Τα Εκπαιδευτήρια της Σμύρνης των Ελλήνων

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Φωτο: diasporic.org

ΦΩΤΟ: diasporic.org

Πριν την Καταστροφή του 1922

Ο Ελληνισμός της Μικρασίας

Οι πολυπληθέστερες πόλεις του Ελληνισμού στις αρχές του αιώνα μας μέχρι τη μεγάλη καταστροφή του Γένους, τη Μικρασιατική καταστροφή, ήταν κατά σειρά: Η Σμύρνη 400.000 Έλληνες επί συνολικού πληθυσμού 600.000, η Κων/πολη 346.000 Έλληνες επί συνολικού πληθυσμού 1.000.000 και τέλος η Αθήνα με τον Πειραιά 130.000.

Το δεδομένο αυτό καταδεικνύει ότι το επίκεντρο της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας των Ελλήνων βρισκόταν σε περιοχές που δεν είχαν ενσωματωθεί στο μικρό τότε ελληνικό βασίλειο.

Την εποχή εκείνη ο ελεύθερος ελληνισμός, με βάση τους παραπάνω αριθμούς θα μπορούσε να αποτελέσει την περιφέρεια σε μια μελλοντική εθνική ολοκλήρωση, όπως οραματιζόταν η Μεγάλη Ιδέα.

Η πολιτική δραστηριότητα του Μικρασιατικού Ελληνισμού και της πρώτης πόλης του της Σμύρνης "της γκιοούρ Σμύρνης", όπως με αγανάκτηση φώναζαν οι Τούρκοι, αποτελεί ένα καθοριστικό κεφάλαιο για τα δεδομένα του νεότερου Ελληνικού πολιτισμού.

Η μελέτη όμως κυρίως της εκπαίδευσης και της πνευματικής κίνησης της Σμύρνης είναι ένα κομβικό σημείο για την κατανόηση της κατάφαντης ελληνικότητας της περιοχής, αλλά και της προοπτικής προ της Μικρασιατικής καταστροφής, να αισιοδοξεί η νύφη του Ερμαίου για το μέλλον της, ως ισχυρότατου άντρου της ελληνικής φυλής.

Μπορεί βέβαια οι Δυτικές Μεγάλες Δυνάμεις να επιδίωκαν τον οικονομικό έλεγχο της περιοχής στο πλαίσιο του νεοαποικιακού ανταγωνισμού, να είχαν οικονομικά διεισδύσει στην περιοχή, αλλά για την Ελλάδα η πανάρχαια Αιολική και Ιωνική γη αποτελούσε κομμάτι ελληνικού εδάφους πάνω στο οποίο αναπτύχθηκε και άκμασε ο Αρχαίος Ελληνικός Πολιτισμός.

Η Ελλάδα επομένως είχε απαράγραπτα εθνικά δικαιώματα στην περιοχή, αλλά και

υποχρεώσεις απέναντι των αλύτρωτων και δοκιμαζόμενων τέκνων της που τόσο είχαν βασανισθεί, και τόσο κακοποιηθεί με το σχέδιο εξόντωσης και αφανισμού που επέβαλλαν οι Νεότουρκοι από το 1908, καθοδηγούμενοι από το μισοελληνικό δόγμα Φον Σάντερς (Γερμανός επιτελής): «Θάνατος στους Έλληνες της Ιωνίας». Απόληξη του οποίου υπήρξε η γενοκτονία των Αρμενίων και των Ποντίων, καθώς επίσης και του Μικρασιατικού Ελληνισμού.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος ως πρωθυπουργός και θεματοφύλακας των ελληνικών δικαιωμάτων είχε κάθε λόγο να θεωρεί ως χρέος και αποστολή του νεότερου ελληνικού κράτους την υλοποίηση της Μεγάλης Ιδέας και την απελευθέρωση των αλύτρωτων αδελφών. Με περίσσεια σύνεση και διπλωματική ευστροφία διατύπωσε στο Υπόμνημά του, το 1918, τη θέση ότι: «Η Ελλάδα δεν πηγαίνει εκεί που της λείπει η εθνολογική βάση». Το σχέδιο όμως του Βενιζέλου δεν ήταν η εθνική μονάχα ολοκλήρωση, αλλά ήταν και ο εκσυγχρονισμός, η οργάνωση της Μεγάλης Ελλάδας, ο σταθερός προσανατολισμός σε επίπεδο πολιτιστικής δημιουργίας, αποδεικνύοντας ότι το πολιτιστικό παρελθόν μας μπορεί να 'χει προοπτική, μπορεί να ξαναλάμψει, να γίνει παρόν. Η πίστη του Εθνάρχη στην παιδεία ως κινητήρια δύναμη πραγμάτωσης, αυτού του εξιδανικευμένου σκοπού είναι καταφανής. Η προσπάθειά του στην οργάνωση της Εκπαίδευσης δεν περιορίστηκε, ενόσω ήταν Κυβερνήτης στην Ελληνική Επικράτεια, αλλά το ενδιαφέρον του εκδηλώθηκε σε κάθε εστία του Ελληνισμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η ίδρυση του Ιωνικού Πανεπιστημίου και η επάνδρωσή του με τους πιο κατάλληλους και ικανούς ανθρώπους.

Η Εκπαίδευση του Ελληνισμού της Σμύρνης

Μεγάλο πνευματικό κέντρο η Σμύρνη του Μικρασιατικού Ελληνισμού, εφάμιλλο της Κων/πολης έχει να επιδείξει μια τεράστια παράδοση πνευματικής και πολιτιστικής δημιουργίας από την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Μεγάλοι διαφωτιστές και δάσκαλοι του Γένους γεννήθηκαν και έδρασαν στη Σμύρνη, όπως ο Αδαμάντιος Κοραής, ο Ιωάννης Κούμας, ο Ιάκωβος Μοισιόδακας κ.ά. Σπουδαία εκπαιδευτήρια, πολιτιστικά κέντρα με ασύγκριτη εθνική προσφορά αναπτύχθηκαν και λειτούργησαν στη Μικρασία και αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στον πρωτοφανή ζήλο που επέδειξε ο Ελληνισμός της περιοχής. Η Ευαγγελική Σχολή, το Φιλολογικό Γυμνάσιο Σμύρνης, η Ιωνική Σχολή, η Εμπορική Σχολή, το Κεντρικό Παρθεναγωγείο, Σχολές ιδιωτικής εκπαίδευσης, τα ορφανοτροφεία, πολλά νυχτερινά σχολεία. Τέλος, το επιστέγασμα της εκπαιδευτικής προσπάθειας το Ιωνικό πανεπιστήμιο. Ολα αυτά είναι ο εκπαιδευτικός πλούτος της πρωτεύουσας του Μικρασιατικού Ελληνισμού «της πόλης των Ελλάδων», όπως αναφώνησε ο Γάλλος δημοσιογράφος Rene Rivaux.

Το νέο κτίριο της περιφημής Ευαγγελικής Σχολής, που υπήρξε το καύχημα των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Σμύρνης (φωτ.: συλλογή Αντώνη Σ. Μαίλλη).

Η Ευαγγελική Σχολή

Η Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης ιδρύθηκε το 1717 από το Μητροπολίτη Σμύρνης Ανανία και αποτέλεσε το πρώτο κοινοτικό σχολείο με τη βοήθεια εξεχόντων Σμυρναίων, όπως του Πανταλέοντα Σεβαστοπούλου, του Γεωργίου Ομήρου και του Γεωργίου Βιτάλη. Ο πρώτος δάσκαλος και διευθυντής του σχολείου υπήρξε ο Ιερόθεος Δενδρινός μέχρι το 1780 που απεβίωσε.

Ο μεγάλος διαφωτιστής του Γένους Αδαμάντιος Κοραής φοίτησε στην Ευαγγελική Σχολή και γράφει χαρακτηριστικά για τον τρόπο διδασκαλίας: «Ο διδάσκαλος και το σχολείον ωμοίαζαν όλους τους άλλους διδασκάλους και τα σχολεία της τότε Ελλάδος, ήγουν έδιδον διδασκαλίαν πολλά πτωχήν, συνοδευομένην με ραβδισμόν

πλουσιοπάροχον».

Το όνομά της η Ευαγγελική Σχολή το έλαβε το 1908, ενώ τα πρώτα 80 χρόνια της ίδρυσής της η Σχολή πήρε διάφορα ονόματα, όπως Μεγάλον Σχολείον, Ελληνικόν Σχολείον, Ελληνομουσείον, Ευαγγελικόν Φροντιστήριον κ.ά.

Το 1778, ισχυρός σεισμός και πυρκαγιά που επακολούθησε κατέστρεψαν τη Σχολή, με δωρεές όμως και εράνους μεταξύ των φιλογενών Σμυρναίων ανεγέρθηκε νέο κτήριό της. Ο κατάλογος των μεγάλων ευεργετών της Ευαγγελικής Σχολής είναι πολυπρόσωπος. Ανάμεσα σ' αυτούς συγκαταλέγονται ο Ιωάννης Κανάς, ο Ιωάννης Μαρτζέλλας, ο Δημήτρης Κιουπετζόγλου και πολλοί άλλοι. Η λειτουργία της Ευαγγελικής Σχολής την πρώτη πενταετία είχε πενιχρά αποτελέσματα σε σχέση με τη δεύτερη που η Σχολή θα καταστεί «τηλαυγής φάρος της Ανατολής». Η Σχολή θα συγκεντρώσει μαθητές όχι μόνο από την πόλη της Σμύρνης και της Μικρασιατικής ενδοχώρας αλλά και από τα Ελληνικά γειτνιάζοντα νησιά, αν και υπάρχουν κι άλλες Σχολές στην περιοχή, όπως των Κυδωνιών και της Χίου.

Στις αρχές του 19ου αιώνα η Δ/ση της Σχολής κάλεσε αρχιδιδάσκαλο το Θεόφιλο Καίρη που άρχισε να διδάσκει Φιλοσοφία και Μαθηματικά.

Σημαντικός σταθμός για την πορεία της Ευαγγελικής Σχολής υπήρξε το 1820, μετά το κλείσιμο του Φιλολογικού Γυμνασίου, όταν οι Δημογέροντες και οι Επίτροποι Σμύρνης συμφώνησαν σε μια σειρά από μέτρα για εκσυγχρονισμό της Σχολής. Τη διεύθυνση μάλιστα ανέλαβε ο Βενιαμίν Λεσβίος. Μετά την κήρυξη της Ελληνικής Επανάστασης 1821 έπαυσε για τρία έτη να λειτουργεί, έγινε όμως καταφύγιο για τους διωκόμενους και σφαζόμενους από τους Τούρκους χάρη στην αγγλική προστασία που απολάμβανε.

Το 1833 την επισκέφθηκε ο Βασιλιάς της Ελλάδος Όθων και ενθουσιασμένος είπε: «Επιθυμώ να βλέπω παρόμοια σχολεία εις την Ελλάδα και τους Έλληνες εντός ολίγον να αποτελέσουν σοφόν έθνος». Την εποχή εκείνη Δ/ντής ήταν ο Ομηρόλης και είχε δώσει μια νέα πνοή στο Ίδρυμα.

Το 1861 αναγνωρίσθηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση η Ευαγγελική Σχολή ομότιμη προς τα γυμνάσια της Ελλάδος και της απονεμήθηκε το προνόμιο οι απόφοιτοί της να εγγράφονται στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, χωρίς εξετάσεις.

Στις αρχές του 20ού αιώνα, η Ευαγγελική Σχολή πέρα από την κλασική μόρφωση πρόσφερε και γνώσεις χρήσιμες για όσους επρόκειτο να ασχοληθούν με επιχειρήσεις ή με εμπόριο ή ως υπάλληλοι τραπεζών και εμπορικών οίκων. Έτσι εισήχθησαν Εμπορικά μαθήματα και στη συνέχεια θα κριθεί απαραίτητο η ίδρυση Εμπορικής καθ' εαυτό Σχολής. Ήταν άλλωστε επιβεβλημένο να συμβεί κάτι τέτοιο μιας και η Σμύρνη ήταν μεγάλο εμπορικό και οικονομικό κέντρο την περίοδο εκείνη. Όταν τη Δ/ση της Σχολής είχε ο διακεκριμένος παιδαγωγός Ι. Καπετανάκης 1910-1914, η Ευαγγελική Σχολή απέκτησε και Διδασκαλείο από όπου απεφοίτησαν πολλοί δάσκαλοι που στελέχωσαν σχολεία της Μικράς Ασίας και των Νήσων. Η λειτουργία της Ευαγγελικής Σχολής δεν περιορίστηκε στην πολυμερή

Εκπαιδευτική αποστολή της, αλλά ανέπτυξε πολυσχιδή πολιτιστική δραστηριότητα με δημόσιες συζητήσεις για την παιδεία επιμορφωτικές διαλέξεις, για το ευρύτερο κοινό, εκδόσεις περιοδικών. Η Ευαγγελική Σχολή διατηρούσε Μουσείο που περιελάμβανε 3.000 ευρήματα, καθώς επίσης βιβλιοθήκη με 50.000 τόμους και άλλα σπανιότατα χειρόγραφα.

Κατά το 1922 -το τελευταίο έτος της λειτουργίας της- η Ευαγγελική Σχολή με τα παραρτήματά της, είχε 1700 μαθητές. Την ίδια εποχή υπήρχαν στη Σμύρνη και την όλη περιοχή της 237 ελληνικά σχολεία με 1047 καθηγητές και διδασκάλους και 62.770 μαθητές.

Κατά τον Νεόφυτο Δούκα από την Ευαγγελική Σχολή «ξεχύθηκαν πνευματικοί ρύακες, οίτινες υπήρξαν ικανοί να αρδεύσωσι την Ελλάδα» και αυτοί είναι ο Αδαμάντιος Κοραής, ο Γρηγόριος Ε', Ν. Αρώνης, ο Λεωνίδας Παρασκευόπουλος, ο Μανώλης Καλομοίρης, Στ. Σπεράντζας, ο Ιωάννης Συκουτρής, ο Γ. Σεφέρης. Ακόμη και ο μετέπειτα μεγαλοεφοπλιστής Αριστοτέλης Ωνάσης υπήρξε μαθητής της. Ο Νικόλαος Συκουτρής φιλόλογος μετά τη μικρασιατική καταστροφή θα γράψει: «Η Ευαγγελική Σχολή δεν υπάρχει πλέον και εις την πατρίδα του Ευρωπαϊκού πολιτισμού, πρώτη φορά ύστερα από 3.000 χρόνια ο Φοίβος της Ελληνικής Παιδείας, ουκέτι έχει καλύβην. Αλλά τα έργα του πνεύματος πυρ ή μάχαιρα δεν αφανίζονται. Εις τας αναμνήσεις και τας καρδίας των ανθρώπων ζούν».

Το Φιλολογικό Γυμνάσιο

Αποβλέποντας σε εκπαιδευτική ανανέωση της Ιωνίας ιδρύθηκε το 1803 το Φιλολογικό Γυμνάσιο. Χαρακτηριστικά ο Ν. Βέης γράφει: «Η παλαιά της Σμύρνης Ευαγγελική Σχολή εθεωρήθη πλέον αρχομένου του 19ου αιώνας υπό νεωτεριζόντων και προοδευτικών ανθρώπων της Σμύρνης και τον Αδ. Κοραή καθυστερημένον ίδρυμα, ούτε προς τας ανάγκας της Σμύρνης και του έθνους, ούτε προς ορθάς εκπαιδευτικές τάσεις δυνάμενον πλέον να ανταποκριθεί. Διά τούτο οι νεωτερίζοντες και προοδευτικοί της Σμύρνης, ών ηγούντο τρεις μάλιστα άνδρες ο Γεώργιος Όμηρος, ο Δημήτρης Τουφεκτζόγλου και ο μετά ταύτα μέτοχος του Αγώνος του 1821 Φίλιππος Κάσπαρης ο Χιος, ίδρυσαν αυτόθι το 1803 τη Νέαν Δημόσιαν Σχολήν, η οποία, μετονομάσθη “Φιλολογικόν Φροντιστήριον” και “Φιλολογικόν Γυμνάσιον».

Με παρέμβαση του Αδαμάντιου Κοραή κάλεσαν διευθυντή τον Κων/νο Κούμα και ως καθηγητήν τον Κων/νο Οικονόμου. Ο Κοραής αποκαλεί τον Κ. Κούμα «σοφότατον και ένα από τους σημαντικότερους Έλληνες της εποχής του».

Για τη λειτουργία του Φιλολογικού Γυμνασίου και την απήχρησή του ο Κων/νος Κούμας σε επιστολή του προς τον Κοραή γράφει: «Συντρέχουν πολλοί πολίται καθ' εκάστην να ακούσωσι των μαθημάτων την παράδοσιν. Αφήνουσι τα εμπορικά των Εργαστήρια και παρευρίσκονται εις την παράδοσιν. Εγώ δε, όταν αθροίζονται πολλοί, παρεκτρέπομαι εις τον περί της παιδείας λόγον, εις τρόπον ώστε οι

Σμυρναίοι να με ονομάζουσιν ευεργέτην της πατρίδος τους». Είναι γεγονός ότι το Φιλολογικό Γυμνάσιο τάραξε τα λιμνάζοντα νερά της Παιδείας και έγινε θετικός πόλος έλξη των φιλομαθών Μικρασιατών. Ο Κων/νος Κούμας κατηγορήθηκε, ως άλλοτε ο Σωκράτης στην Αρχαία Αθήνα, ότι εισήγαγε “καινά δαιμόνια” στην Εκπαίδευση. Οι αντιδράσεις της Εκκλησίας και του Πατριαρχείου το 1918 οδήγησαν στην εξασθένιση και διάλυση του Φιλολογικού Γυμνασίου. Ο Γρηγόριος ο Ε΄ στο Συνοδικό Τόμο καταφέρεται κατά της διδασκαλίας των νέων επιστημών. Το κλείσιμο του Φιλολογικού Γυμνασίου γίνεται το 1919, αλλά το έργο του θα παραμείνει ανεξίτηλο για τα δεδομένα της Ιστορίας της Μικρασιατικής Εκπ/σης.

Παρθεναγωγεία

Η Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης και το φιλολογικό Γυμνάσιο είχαν ως αποστολή τους την εκπαίδευση αγοριών. Ωφείλουμε να ομολογήσουμε ότι η μακραίωνη σκλαβιά των Ελλήνων στους Τούρκους μαζί με τις αντιλήψεις της εποχής για τη γυναικεία μόρφωση καθυστερεί πολύ την απόφαση των Ελλήνων να στείλουν τα κορίτσια τους στα Σχολεία.

Όταν όμως τον 19ο αιώνα γίνονται δειλά-δειλά τα πρώτα βήματα εξόδου της γυναίκας προς την Εκπ/ση, θα γεμίσει η Μικρά Ασία με παρθεναγωγεία. Έτσι στις αρχές του αιώνα μας σχεδόν όλα τα κορίτσια μαθαίνουν γράμματα.

Η πρώτη Σχολή Θηλέων άρχισε να λειτουργεί το 1830 στον περίβολο του Γραικικού Νοσοκομείου. Το 1837 η σχολή αυτή στεγάστηκε στο οίκημα του Μητροπολιτικού Ναού της Αγίας Φωτεινής και πήρε την ονομασία Παρθεναγωγείο της Αγίας Φωτεινής και αργότερα Κεντρικό Παρθεναγωγείο.

Το 1866 εγκαταστάθηκε σε δικό του διδακτήριο και γίνεται πλήρες γυμνάσιο ενώ ταυτόχρονα διευθύνει όλα τα Παρθεναγωγεία της περιοχής. Διευθύντρια του Παρθεναγωγείου είναι η Σαπφώ Λεοντιάς και μετά η Σπετσιώτου, η Σαπφώ Λαίλιου. Το πρόγραμμα σπουδών περιελάμβανε Αρχαία Ελληνικά - Νέα Ελληνικά - Θρησκευτικά - Αριθμητική - Γεωμετρία - Γεωγραφία - Φυσική - Γαλλικά. Η Δομή της Σχολής ήταν δημοτικό - γυμνάσιο, αργότερα μια επιπλέον τάξη για μέλλουσες δασκάλες. Το 1910 το Κεντρικό Παρθεναγωγείο αναγνωρίστηκε από το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας ως ισότιμη Σχολή με το Αρσάκειο. Το Κεντρικό Παρθεναγωγείο είχε άριστη οργάνωση, λαμπρή διδασκαλία προσαρμοσμένη στα πρότυπα του ελεύθερου ελληνικού κράτους. Το μειονέκτημά του ήταν ότι δεν είχε οικοτροφείο, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να παρακολουθήσουν τα μαθήματα άπορες κοπέλες ή παιδιά απομακρυσμένων περιοχών.

Το 1922 το Κεντρικό Παρθεναγωγείο διέθετε εξατάξιο Δημοτικό Σχολείο, τριτάξια αστική σχολή, τριτάξιο διδασκαλείο, τριτάξια Εμπορική Σχολή, κλασικό γυμνάσιο, διτάξιο διδασκαλείο νηπιαγωγών. Είχε ακόμη επτά παραρτήματα κατεσπαρμένα σε διάφορες συνοικίες, στα οποία λειτουργούσε πλήρες δημοτικό.

Το πρώτο σημαντικό οικοτροφείο Παρθεναγωγείο της περιοχής ιδρύθηκε από τον

Εμμ. Αθηνογένη κατά το πρότυπο του οικοτροφείου του Αρσακείου των Αθηνών. Η ίδρυσή του ξεκίνησε με την πρωτοβουλία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας το 1881. Το 1886 με απόφαση του Διοικητικού του Συμβουλίου Φ.Ε. ονομάστηκε Ομήρειο Παρθεναγωγείο.

Σκοπός του Παρθεναγωγείου ήταν η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας των κοριτσιών, η απόκτηση γνώσεων ως μέλλουσες μητέρες για την αγωγή των παιδιών τους. Τέλος, οικοτεχνική αγωγή που μάθαιναν οι κοπέλες (ραπτική, κοπτική, μαγειρική, κέντημα κ.λπ.).

Ορφανοτροφεία

Για παιδιά ορφανά που δεν είχαν τη δυνατότητα να πληρώσουν ούτε ελάχιστα δίδακτρα και έπρεπε να τύχουν της πλήρους προστασίας και φροντίδας του κράτους ιδρύθηκαν ευαγή εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Σημαντική πρωτοβουλία για την ίδρυση των Ορφανοτροφείων διαδραμάτισε μία Αδελφότης Μικρασιατών που είχε κορυφαία μέλη τον Αριστομένη Βεκιανό, τον Νικ. Παλαιολόγο και τον Κων/νο Βαχατώρη. Το Ίδρυμα αρχικά που ιδρύθηκε είχε την επωνυμία ελληνικό Ορφανοτροφείο αρρένων και θηλέων Σμύρνης και άρχισε να λειτουργεί συστηματικά το 1870 σε νοικιασμένο οίκημα. Το 1887 μετεστεγάσθηκε σε δικό του χώρο. Περίπου πάνω από 1.000 ορφανά ανέθρεψε και εκπαίδευσε μέχρι τη Μικρασιατική καταστροφή το “Φιλόπτωχον και Φιλοπρόδοον αυτό Ίδρυμα”.

Ιδιωτική Εκπαίδευση

Σημαντική και εξέχουσα θέση για την Εκπαίδευση του Ελληνισμού της Μ. Ασίας διαδραμάτισαν τα ιδιωτικά σχολεία. Το Αλληλοδιδασκτικό σχολείο των Αδελφών Μεθοδίου και Νικολάου Αρώνη (1830) που έφερε την ονομασία και Ελληνογαλλικόν Λύκειον. Το σχολείο του Κων/νου Ροδέ, ιδρυτή της εφημερίδας “Αμάλθεια” (1841), το Παρθεναγωγείο Ιωσήφ Μάγνη με διευθύντρια τη Σαπφώ Λαίλιου (1851), η ιδιωτική σχολή του Βενέδικτου Κωνσταντινίδη (1842), το Ελληνικό Παρθεναγωγείο με δικό του οικοτροφείο ιδρύεται από τον Αντ. Ισηγόνη το 1851, το Ελληνογερμανικόν Λύκειο του Κυριάκου Γιαννίκη, που μέσα στο εκλεκτό επιτελείο δασκάλων του, εντάσσεται και ο Δημ. Γληνός.

Πολιτιστικά κέντρα - Ιωνικό Πανεπιστήμιο

Η ανάπτυξη πολιτιστικών κέντρων και πάσης φύσεως Συλλόγων στο Μικρασιατικό Ελληνισμό είναι κάτι το πρωτοφανές. Σκοπός αυτών των πολιτιστικών φορέων είναι «η μετάδοση γνώσεων και μόρφωση - φρονήματος και χαρακτήρα εθνοπρεπή». Τα πιο σημαντικά εξ αυτών είναι η Ιωνική Λέσχη, το Φιλολογικό Μουσείο “Ομηρος”, το Λαϊκό Κέντρο Σμύρνης, το Σωματείο της Φιλεκπαιδευτικής Αδελφότητας, ο Γυμναστικός Σύλλογος Πανιώνιος και πολλά άλλα.

Μεγάλος οργανισμός στον τομέα “εκπαίδευση - πολιτισμός” παρατηρείται την περίοδο της Αρμοστείας 1919-1922, με αποκορύφωμα την ίδρυση του Ιωνικού

Πανεπιστημίου.

Ειδικότερα, αναγείρονται νέα σχολεία, μελετώνται και βελτιώνονται τα προγράμματα εκπαίδευσης, ενισχύονται οι φιλεκπαιδευτικοί σύλλογοι.

Την ίδια περίοδο το Υπουργείο της Ελλάδας και Εξωτερικών επιβοηθεί, και ενθαρρύνει την εκπαιδευτική πορεία και πολιτιστική ανάπτυξη του Μικρασιατικού Ελληνισμού. Αποστέλλονται δωρεάν βιβλία, χάρτες, πίνακες, όργανα φυσικής - χημείας. Σημαντικές επιχορηγήσεις δίδονται από το επίσημο κράτος προς την Ευαγγελική Σχολή, αλλά και στο Κεντρικό Παρθεναγωγείο. Αναγνωρίζονται ισότιμα με τα Ελληνικά Σχολεία όσα μέχρι τότε δεν είχαν αναγνωρισθεί. Νέα σχολεία την περίοδο της Αρμοστείας είναι το Αρμοσטיακό Γυμνάσιο, το Κλασσικό Γυμνάσιο Θηλέων, και το τριτάξιο διδασκαλείο Αρρένων. Η πιο σημαντική όμως δραστηριότητα της Αρμοστείας υπήρξε η προώθηση της ίδρυσης Ιωνικού Πανεπιστημίου. Με παρέμβαση του Ελ. Βενιζέλου, κλήθηκε ο Κων/νος Καραθεοδωρής από την Αρμοστεία της Σμύρνης και του ανατέθηκε η ίδρυση και οργάνωση του Ιωνικού Πανεπιστημίου.

Βοηθό και συνεργάτη του σ' αυτή την προσπάθεια ο Κων/νος Καραθεοδωρής, είχε τον μικροβιολόγο Χατζηβασιλείου.

Τα πρώτα σχέδια προέβλεπαν την ίδρυση σχολών που σχετίζονται με την αξιοποίηση της περιοχής (Γεωπονική Σχολή, Σχολή Φυσικών και Μηχανικών Σπουδών, Σχολή Γλωσσών και Υγειονομικό Εργαστήριο). Αργότερα έγινε λόγος για Σχολή Εθνολογίας, Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Τμήμα Εμπορικών Σπουδών. Προβλεπόταν επίσης Πειραματικό Αγρόκτημα και Βιβλιοθήκη. Έμβλημα του πανεπιστημίου το "ex oriente Lux" (εξ Ανατολών το Φως). Η ολοκλήρωση των εγκαταστάσεων του Πανεπιστημίου γινόταν στη θέση Μπαχρή Μπαμπά προάστιο της Σμύρνης και συνεχίσθηκαν μέχρι τις τελευταίες μέρες της ελληνικής παρουσίας, δεδομένου ότι προγραμματιζόταν να λειτουργήσει.

Οι κτηριακές εγκαταστάσεις το 1922 είχαν ολοκληρωθεί και περιελάμβαναν 70 αίθουσες διαλέξεων, αμφιθέατρο, εργαστήριο, κτήριο διασώσεως.

Το Πανεπιστήμιο ήταν οργανωμένο κατά τα αγγλικά και γερμανικά πρότυπα. Κατά τη μαρτυρία του Αμερικανού Horton, η υλικοτεχνική υποδομή του Πανεπιστημίου λίγο πριν την καταστροφή μπορούσε να συγκριθεί με τις καλύτερες άλλων ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων. Δυστυχώς όμως, όσο λαμπρή διαφαινόταν η πορεία του, τόσο ανέφικτο και σαρωτικό θα είναι χτύπημα της μοίρας του...

...Ήταν η εποχή που ο ελληνισμός ανέβαινε στα ψηλά για να ακολουθήσει μοιραία και η μεγάλη κάθετη πτώση...

Εμμανουήλ Θεοδωράκης

Πηγή: haniotika-nea.gr